

Berzsenyi Dániel

A magyarokhoz (I.) és

A magyarokhoz (II.) című ódáinak elemzése

Élete és munkássága

- Berzsenyi Dániel (1776–1836) nyugat-dunántúli jómódú középbirtokos nemesi családban született Hetyén (mai neve Egyházashetye).
- Családjában a gazdálkodás jól megfért a görög és római klasszikusok tanulmányozásával.
- Édesapja különc felfogású, jogvégzett ember volt, aki a gazdálkodásnak élt (a nevelésről vallott nézetei, amelyeket Kazinczynak is ajánl).
- 1790–95 között a soproni evangélikus líceum tanulója volt.

<https://mek.oszk.hu/00600/00614/html/berzseny.jpg>

- 1799-ben megnősült, felesége Dukai Takács Zsuzsanna. Önállóan gazdálkodott a birtokain, előbb Sömjénben, majd 1804-től Niklán.
- *Titokban írta a verseit.* Kis János (ma Celldömölk evangélikus lelkésze, Kazinczy Ferenc barátja) fedezte fel, hogy Berzsenyi versírással foglalkozik.
- Műveinek első gyűjteményét, szintén Kis János juttatta el Kazinczyhoz 1808-ban, aki válaszában ódák írására biztatta Berzsenyit.

- Foglalkoztatták a társadalmi, közéleti kérdések ↔ nem volt igazi közéleti ember.
- Kölcsey Ferenc 1817-ben recenziót jelentetett meg költészetéről a Tudományos Gyűjteményben, amelyben kevés húrú alkotónak nevezte.
- Berzsenyi 1825-ben írta meg válaszát Észrevételek Kölcsey recenziójára címmel.
- Berzsenyi Dánielt az irodalomtörténet „niklai remetének” és „magyar Horatiusnak” nevezi.

Az óda társadalmi szerepe a reformkori költészetben:

- a hazafiasság kifejezése,
 - a nemzeti gondolat,
 - a magyarság fennmaradásáért érzett aggodalom kifejezése.
- *másképpen a horatiusi tanító célnak való megfelelés:
- a lelkek művelése- erkölcsnemesítés,
 - a nemzet szolgálata.

Delacroix: A Szabadság vezeti a népet

A MAGYAROKHOZ I.

Romlásnak indult hajdan erős magyar!
Nem látod, Árpád vére miként fajúl?
Nem látod a bosszús egeknek
Ostorait nyomorúlt hazádon?

Nyolc századoknak vérzivatarja közt
Rongált Budának tornyai állanak,
Ámbár ezerszer vak tüzedben
Véreidet, magadat tiportad.

Elszórja, hidd el, mostani veszni tért
Erkölsöd: undok víperafajzatok
Dúlják fel e várt, melly sok ádáz
Ostromokat mosolyogva nézett.

Nem ronthatott el tégedet egykoron
A vad tatár khán xerxesi tábora
S világot ostromló töröknek
Napkeletet leverő hatalma;

Nem fojthatott meg Zápolya öldöklő
Századja s titkos gyilkosaid keze,
A szent rokonvérbe feresztő
Visszavonás tüze közt megálltál:

Mert régi erkölcs s spártai férjfiakar
Küzdött s vezérlett fergetegid között;
Birkózva győztél, s Herculesként
Ércbuzogány rezegett kezedben.

Most lassu méreg, lassu halál emészt.
Nézd: a kevély tölgy, mellyet az éjszaki
Szélvész le nem dönt, benne termő
Férgek erős gyökerit megőrlik,

S egy gyenge széltől földre teríttetik!
Így minden ország támasza, talpköve
A tiszta erkölcs, melly ha megvész:
Róma ledűl, s rabigába görbed.

Mi a magyar most? - Rút sybaríta váz.
Letépte fényes nemzeti bélyegét,
S hazája feldult védfalából
Rak palotát heverőhelyének;

Eldődeinknek bajnoki köntösét
S nyelvét megúnván, rút idegent cserélt,
A nemzet örlelkét tapodja,
Gyermeki báb puha szíve tárgya. -

Oh! más magyar kar mennyköve villogott
Atila véres harcai közt, midőn
A fél világgal szembeszállott
Nemzeteket tapodó haragja.

Más néppel ontott bajnoki vért hazánk
Szerzője, *Árpád* a Duna partjain.
Oh! más magyarral verte vissza
Nagy *Hunyadink* Mahomet hatalmát!

De jaj! csak így jár minden az ég alatt!
Forgó viszontság járma alatt nyögünk,
Tündér szerencsénk kénye hány, vet,
Játszva emel, s mosolyogva ver le.

Felfogat a nagy századok érckeze
Mindent: ledűlt már a nemes Ílion,
A büszke Karthágó hatalma,
Róma s erős Babylon leomlott.

**[1796-1810 között. Végleges formája:
1810]**

1796-A magyarokhoz I. című óda-a klasszicista igények szerint tökéletesre csiszolt. 1810- a nyomtatás dátuma.

Célja az erkölcsnemesítés volt, az **erkölcs** kulcsfogalom.

Az erkölcstelenség az oka nemzet hanyatlásának, pusztulásának.

*A lírai én megszólítja a magyarokat (erre a cím is utal), kérdést tesz fel: mi a magyar most? Metaforával válaszol: „rút sybarita-váz” . Az ókori példa a magyarság elpuhultságát és erkölcsi romlását érzékelteti.

* Bonyolult, de áttekinthető szerkezet (klasszicizmus)↔ a költő indulatos érzésvilága, változatos hangneme, túlzó képei és erőteljes kifejezései (romantika).

A legelső sor a jelen és a múlt éles szembeállítás (a vers szerkesztő elvét alkotja→típusa érték- és időszembesítő vers) .

*Hősi történelmi példák ↔a jelen erkölcsi romlása (aláássa a régi dicsőséget).

A költeményben változó lendülettel és fokozatosan növekvő mértékben villantja össze a két időt, a múltat és a jelenet:

1-3, 7-10 jelenről ír.

A jelen bűneinek felsorolása, fájdalmas önostorozás. A „lassú halál” okozója a belső szétzüllés.

A vétkek: a hagyományok megvetése, az anyanyelv elhagyása. (Csokonai)

A 4- 6, és 11-12 strófa között a múltra összpontosít (a múlt bizonyító tényei).

A két utolsó strófa általános elmélkedés: a tündér szerencse kénye-kedve szerint bánik a nemzetekkel. Vezeklés→erkölcsök javulása, remény.

BERZSENYI Dániel: A magyarokhoz II.

Forr a világ bús tengere, ó magyar!

Ádáz Erynnis lelke uralkodik,

S a föld lakóit vérbe mártott

Tőre dühös viadalra készti.

Egy nap lerontá Prusszia trónusát,

A balti partot s Ádria öbleit

Vér festi, s a Cordillerákat

S Haemusokat zivatar borítja.

Fegyvert kiáltnak Baktra vidékei,

A Dardanellák bércei dörgenek,

A népek érckorláti dőlnek,

S a zabolák s kötelek szakadnak

Te Títusoddal hajdani őseid

Várába gyűltél, hogy lebegő hajónk

A bölcs tanács s kormány figyelmén

Állni-tudó legyen a habok közt.

Ébreszd fel alvó nemzeti lelkedet!

Ordítson orkán, jöjjön ezer veszély,

Nem félek. A kürt harsogását,

A nyihogó paripák szökését

Bátran vigyázom. Nem sokaság, hanem

Lélek s szabad nép tesz csuda dolgokat.

Ez tette Rómát föld urává,

Ez Marathont s Budavárt hiressé.

[1807]

A magyarokhoz (II.)

Műfaja óda.

- pozitívabb, nemzetébresztő vers
- harcra hív
- kevésbé kritikus, hibákat nem említ
- verselése időmértékes
- szerkezete 6 versszakból áll, amit 3-3 versszakra lehet osztani
- lelkes hangú költemény
- bizakodik a jövőben

1 rész: a dühöngő viharos tenger bemutatása-romantikus túlzás .
Az eddigi világok, az erkölcsök, a szokások összeomlanak.

2. rész: Títusról ír, akit I. Ferenczel azonosít.

Első szám első személyben ír =a néphez való tartozása, bizakodik a jövőben.

Az ősi, tiszta erkölcsök feltámadására vágyott.

<https://www.hung-art.hu/kep/k/kisfalud/muvek/tengeri.jpg>
Kisfaludy Károly: Tengeri vész

Ivan Konsztantyinovics Ajvazovszkij :Vihar

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/7/71/Ivan_Aivazovsky_-_Storm.jpg/240px/Ivan_Aivazovsky_-_Storm.jpg

Az első egység (1-3. vsz.) uralkodó érzelme a rémület, a megdöbbenés.

A történelem viharzása= a tenger forrongása.

Törvények, erkölcsök, szokások napról napra megváltozhatnak → **semmi sem állandó.**

Az ősi tiszta erkölcsök tették híressé Rómát, Marathónt, Buda várát. Ezek a példák az erkölcs hősiességet hirdetik a nyers erővel szemben.

A vers felfelé ívelő menetű. A mű alkaioszi strófaszerkezetű.

Remény és biztatás cseng ki a versből.

Kodály Zoltán 1936-ban megzenésítette, kórusművet írt belőle.

EGYNEMŰKAR

A MAGYAROKHOZ

Berzsenyi, 1807

KODÁLY Zoltán

Maestoso energico $\text{♩} = 126$

Forr a vi-lág bús ten-gő-re, ó ma-gyar! Á - dáz E-rin-nys
(esetleg csa-ben)
5 lel-ke u-ral-ko-dik, Sa föld la-kó-it vér-be már-tott tő-re dűhös vi-a-
11 Forr a vi-lág bús ten-gő-re, ó ma-gyar! Á - dáz E-rin-nys
dal-ra kész - ti. Éb - reszd fel ál - vó nem - ze-ti
16 lel-ke u-ral-ko-dik, Sa föld la-kó-it vér-be már-tott
lel - ké - det! Or-dít-son orkán, jöjjö-ne - zér veszély: Nem fé - lők. A
21 Forr a világ bús tengő-re, ó ma-gyar! Á -
tő-re dű-hös vi-a - dal - ra kész - ti. Éb - reszd fel ál - vó
kürthar-só-gó-sát, A nyihogó pa-ri - pák szé-ké-sét Bát - ran vi-gyá-zom.
26 dáz E-rin-nys lel-ke u-ral-ko-dik, Sa föld la - kó-it
nem - ze - ti lel - ké - det! Or - dít - son or - kán, jöj-jü-ne -
Nem sokaság hanem lé - lők s szabad néptész csuda dol-go-kat.

© 1936 by Magyar Kórus, Budapest
Copyright assigned 1950 to Editio Musica, Budapest

Z. 3973

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!

<https://mek.oszk.hu/01900/01992/html/cd1m/kepek/c0054i88161.jpg>

Munkácsy Mihály: Honfoglalás(részlet)